

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії,

Ректор Херсонського державного університету,

_____ Олександр СПИВАКОВСЬКИЙ

« ____ » _____ 2020 р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування (співбесіди)

на 2 курс

для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра (освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»)
(денна, заочна форми навчання)

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 106 Географія

Укладач програми:

_____ Богадьорова Л.М.

голова фахової атестаційної комісії,

доцент кафедри соціально-економічної географії,

кандидат географічних наук.

Херсон 2020

Затверджено на засіданні приймальної комісії Херсонського державного університету (протокол № __ від ____ 2020 року).

ЗМІСТ

	с.
1. Загальні положення	4
2. Зміст програми	5
3. Перелік питань, що виносяться на фахове вступне випробування (співбесіду)	7
4. Список рекомендованої літератури	9
5.Критерії оцінювання знань фахового вступного випробування (співбесіди)	10

1. Загальні положення

Програма фахового вступного випробування для абітурієнтів, які вступають на навчання для здобуття ступеня бакалавра на 2 курс на основі ступеня молодшого бакалавра (освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст») розроблена відповідно до Державних стандартів.

Організація та проведення фахових вступних випробувань (співбесіди) відбувається у порядку визначеному у Положенні про приймальну комісію Херсонського державного університету.

Мета вступного випробування – оцінити ступінь підготовленості абітурієнтів які мають диплом молодшого бакалавра до навчання у вищому навчальному закладі.

Форма фахового вступного випробування: вступне випробування проводиться у письмовій формі для осіб які вступають для здобуття ступеня бакалавра на 2 курс на основі ступеня молодшого бакалавра (освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»).

Тривалість фахового вступного випробування – на виконання відведено 3 години (письмова форма вступного випробування); не більше 30 хвилин на одного абітурієнта (співбесіда).

Результат фахового вступного випробування (співбесіди) оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів.

Додаткове вступне випробування має на меті визначення рівня базової теоретичної підготовки вступника з подальшим допуском до складання фахового вступного випробування для здобуття ступеня бакалавра. Оцінювання знань з додаткового вступного випробування здійснюється за критеріями «рекомендовано (оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів)»/«не рекомендовано (оцінюється за шкалою від 0 до 99 балів)». У випадку, якщо абітурієнт не склав додаткове вступне випробування, він втрачає право брати участь у конкурсному відборі за цією спеціальністю (напрямом підготовки).

Перепусткою на письмовий іспит є паспорт.

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт. На екзаменаційній роботі такого вступника член фахової атестаційної комісії вказує причину відсторонення та час. При перевірці така робота дешифрується і за неї виставляється оцінка менше мінімальної кількості балів, визначеної Приймальною комісією та Правилами прийому, для допуску до участі в конкурсі або зарахування на навчання поза конкурсом, незважаючи на обсяг і зміст написаного.

Вступники, які не з'явилися на фахове вступне випробування (співбесіду) без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі у подальших іспитах і конкурсі не допускаються.

2. Зміст програми

Історія формування уявлень про Землю і Всесвіт

Від натурфілософії до сучасної науки: уявлення людства про Землю і Всесвіт. Уявлення про будову Землі. Земна поверхня як географічне середовище людства. Спадщина видатних європейських землезнавців. Землезнавство найновішого часу. Основні поняття сучасного землезнавства.

Методологія сучасного землезнавства

Джерела інформації в землезнавстві. Парадигми землезнавства. Методологічні засади землезнавства. Засоби подання інформації в землезнавстві. Методи землезнавства.

Земля у Всесвіті

Загальна характеристика Всесвіту. Еволюція Всесвіту. Сонячна система. Земля як планета. Космічний вплив на Землю. Сонячно-земні зв'язки. Магнітосфера Землі. Магнітне поле Землі. Рухи Землі. Фігура Землі. Орбітальний рух Землі. Час.

Загальні природничі й організаційні закони в географічній оболонці

Механічна взаємодія в планетарних фізико-географічних процесах. Ізостазія в геосферах. Гравітаційна взаємодія Землі з Місяцем і Сонцем. Гравітаційна диференціація речовини в Землі. Термодинамічні явища в географічній оболонці. Система горизонтального переносу тепла – географічні теплові машини. Явища електромагнетизму. Геохімічні явища. Закони біологічних систем. Соціальні системи. Геосистеми.

Будова географічної оболонки.

Історія розвитку географічної оболонки. Речовина географічної оболонки. Межі географічної оболонки. Складові географічної оболонки.

Способи зображення Землі. Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта», «азимут».

Картографічні проекції та спотворення. Елементи градусної сітки. Легенда карт. Види масштабу. Класифікація карт. Топографічні карти та їх практичне використання. Визначення напрямків географічних координат об'єктів, абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Способи вимірювання відстаней на різних географічних і топографічних картах. Орієнтування на місцевості за місцевими ознаками. Значення карт у житті людини. Географічні координати.

Літосфера та рельєф. Внутрішня будова Землі. Поняття «земна кора», «літосфера», «літосферна плита», «тектонічні структури», будова та типи земної кори, породи та мінерали що її складають. Геологічне літочислення, геологічний вік, геохронологічна таблиця.

Внутрішні процеси в літосфері. Рухи літосферних плит. Походження материків і океанів. Вулкани та землетруси, райони їх поширення. Зовнішні сили, що змінюють земну поверхню. Корисні копалини їх класифікація за походженням.

Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. Рельєф дна Світового океану. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф.

Атмосфера та клімат. Поняття «атмосфера», її склад та будова, значення. Сонячна радіація та її розподіл в атмосфері й на земній поверхні. Теплові пояси та їх межі (тропіки і полярні кола). Температура земної поверхні та повітря, її зміни з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Атмосферний тиск його вимірювання. Основні пояси атмосферного тиску Землі. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри.

Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Вода в атмосфері. Вологість повітря. Хмари. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі. Повітряні маси й атмосферні фронти.

Поняття «клімат». Кліматичні пояси та області. Кліматична карта Залежність клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до морів, рельєфу, антропогенного впливу. Погода, добові та сезонні коливання її метеорологічних елементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність

Гідросфера. Поняття «гідросфера» та її основні частини. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Суходіл в океані. Властивості вод Світового океану та причини її неоднорідності. Водні маси. Рух води в Світовому океані. Морські течії.

Води суходолу. Річка та її частини. Елементи річкової долини. Річкові басейни. Живлення та режим річок. Озера, їх походження. Болота. Льодовики, багаторічна мерзлота. Підземні води. Джерела. Штучні водойми. Використання Світового океану та вод суходолу в господарській діяльності людини

Біосфера. Поняття «біосфера», її складові та межі. Ґрунти, їхні властивості та відмінності. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Вплив біосфери на інші оболонки. Вплив людини на біосферу. Охорона біосфери.

Динаміка географічної оболонки.

Основні типи руху геосистем. Джерела енергії географічної оболонки. Радіаційний баланс. Тепловий баланс. Динаміка атмосфери. Океанська циркуляція. Кругообіг води. Біологічні й біогеохімічні процеси. Перенесення мінеральної речовини.

Організація географічної оболонки.

Вертикальна ярусність географічної оболонки. Зональні ознаки структури земної кори. Поясно-зональні структури. Зональні-азональні ознаки Світового океану. Структури розподілу суходолу й океану. Контактні зони. Бар'єри.

Глобальні зміни.

Фактори кліматичних змін. Парниковий ефект. Баланс CO₂ в географічній оболонці. Радіаційна рівновага. Глобальне похолодання клімату. Геоекологічна роль Світового океану.

Антропосфера: сучасний етап розвитку географічної оболонки

Людство як компонент географічної оболонки. Історія природокористування. Екологічні кризи минулого: біфуркації історії людства. Сучасна екологічна ситуація. Ознаки глобальної екологічної кризи.

Землезнавчі аспекти ноосферного розвитку

Світоглядні джерела екологічної кризи. Концептуальний підхід до оцінки екологічних криз. Методологія вирішення глобальних проблем людства. Оптимізація природокористування.

Перелік питань, що виносяться на фахове вступне випробування

1. Історія формування уявлень про Землю і Всесвіт
2. Землезнавство найновішого часу. Основні поняття сучасного землезнавства.
3. Джерела інформації в землезнавстві. Парадигми землезнавства.
4. Загальна характеристика Всесвіту. Еволюція Всесвіту.
5. Сонячна система. Земля як планета.
6. Космічний вплив на Землю.
7. Магнітосфера Землі. Магнітне поле Землі.
8. Рухи Землі. Фігура Землі.
9. Орбітальний рух Землі.
10. Час.
11. Гравітаційна взаємодія Землі з Місяцем і Сонцем.
12. Історія розвитку географічної оболонки.
13. Межі географічної оболонки. Складові географічної оболонки.
14. Внутрішня будова Землі.
15. Поняття «земна кора», «літосфера», «літосферна плита», «тектонічні структури», будова та типи земної кори, породи та мінерали що її складають.
16. Геологічне літочислення, геологічний вік, геохронологічна таблиця.
17. Внутрішні процеси в літосфері. Рухи літосферних плит.
18. Походження материків і океанів. Вулкани та землетруси, райони їх поширення.
19. Зовнішні сили, що змінюють земну поверхню.
20. Основні форми земної поверхні: гори і рівнини.
21. Рельєф дна Світового океану.
22. Поняття «атмосфера», її склад та будова, значення.
23. Сонячна радіація та її розподіл в атмосфері й на земній поверхні.
24. Атмосферний тиск його вимірювання. Основні пояси атмосферного тиску Землі.
25. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри.
26. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри.
27. Вода в атмосфері. Вологість повітря. Хмари.
28. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі.
29. Поняття «клімат». Кліматичні пояси та області.
30. Поняття «гідросфера» та її основні частини. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки.
31. Властивості вод Світового океану та причини її неоднорідності.
32. Водні маси. Рух води в Світовому океані. Морські течії.
33. Води суходолу. Річка та її частини. Елементи річкової долини. Річкові басейни.
34. Живлення та режим річок.
35. Озера, їх походження.
36. Болота.
37. Льодовики, багаторічна мерзлота. Підземні води. Джерела.
38. Поняття «біосфера», її складові та межі.
39. Ґрунти, їхні властивості та відмінності.
40. Рослинність суходолу і океану.
41. Тваринний світ суходолу і океану.
42. Основні типи руху геосистем. Джерела енергії географічної оболонки.
43. Вертикальна ярусність географічної оболонки.
44. Зональні ознаки структури земної кори.
45. Фактори кліматичних змін. Парниковий ефект.
46. Баланс CO₂ в географічній оболонці.
47. Людство яку компонент географічної оболонки.
48. Історія природокористування.

49. Екологічні кризи минулого: біфуркації історії людства.
50. Сучасна екологічна ситуація. Ознаки глобальної екологічної кризи.

Голова фахової атестаційної комісії,
доцент кафедри соціально-економічної географії,
кандидат географічних наук

_____ Богадьорова Л.М.

Список рекомендованої літератури.

1. Неклюкова Н.П. Общее землеведение. – М.: Просвещение, 1976.
2. Савцова Т.М. Общее землеведение. – М.: Академия, 2007. – 416 с.
3. Неклюкова Н.П. Практикум по общему землеведению. – М.: Просвещение, 1985.
4. Загальне землезнавство. Практикум / За ред. М.Ю. Кулаковської і П.О. Шкрябія: Посібник для пед. ін-тів. – К.: Вища школа, 1981. – 248 с.
5. Багров М.В. та ін. Землезнавство. – К.: Либідь, 2000.
6. Бобков А.А., Селиверстов Ю.П. Общее землеведение. – М.: Академический проект, 2006. – 537 с.
7. Волошин І.І. Загальне землезнавство: навчальний посібник для вузів. – Ніжин: Вид-во Ніжинського педагогічного ун-ту ім. М. Гоголя, 2002 . – 294 с.
8. Волошин І.І., Уварова А.Є. Загальне землезнавство: Практикум. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2000 . – 238 с.
9. Геренчук К.И. и др. Общее землеведение. – М.: Высшая школа, 1984.
10. Калесник С.В. Общие географические закономерности Земли. – М.: Мысль, 1970.
11. Коноваленко В. Г. Общее землеведение. – 9-е изд.. – М.: Б.и., 1987. – 65 с.
12. Коротун І.М. Основи загального землезнавства: Навч. посібник. – Рівне: РДТУ, 1999. – 310 с.
13. Матвеев Н.П., Сараев Н.А. Физические основы курса общего землеведения. – М., 1978.
14. Медина В.С. Загальне землезнавство: Посібник з факультативного курсу для учнів середньої школи. – К.: Рад. школа, 1971 . – 237 с.
15. Мильков Ф.Н. Общее землеведение. – М.: Высшая школа, 1990.
16. Олійник Я.Б., Федорищак Р.П., Шищенко П.Г. Загальне землезнавство: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2003. — 247 с.
17. Судакова С.С. Общее землеведение. – М. : Недра, 1987 . – 325 с.
18. Федорищак Р.П. Загальне землезнавство. – К.: Вища школа, 1995. – 223 с.
19. Шубаев Л.П. Общее землеведение. – М.: Высшая школа, 1977. – 455 с.
20. Щукин И.С. Общая геоморфология. – Т.1,2,3. – М.: МГУ, 1975.

Голова фахової атестаційної комісії,

доцент кафедри соціально-економічної географії,

кандидат географічних наук

_____ Богадьорова Л.М.

Критерії оцінювання фахового вступного випробування

184-200	Виставляється, якщо абітурієнт правильно і в повному обсязі відповів на три екзаменаційні питання. Відповіді характеризуються системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття. Абітурієнт володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає правильні відповіді на поставлені питання.
163-183	Виставляється, якщо абітурієнт правильно і в повному обсязі відповів на два з питань білету, з незначними помилками на інше питання. Відповіді характеризуються системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття. Абітурієнт володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає правильні відповіді на поставлені питання, можливо із незначними помилками.
142 - 162	Виставляється, якщо абітурієнт відповів на три екзаменаційні питання, з незначними помилками на два або три питання. Відповіді характеризуються системністю, обґрунтованістю повнотою розкриття, можливо із окремими неточностями. Абітурієнт володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає правильні відповіді на поставлені питання, можливо із незначними помилками на два або три питання.
121-141	Виставляється, якщо абітурієнт відповів на три екзаменаційні питання, з незначними помилками на одно або два питання. Відповіді характеризуються недостатньою системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття, можливо із суттєвими неточностями. Абітурієнт, в цілому, володіє навчальним матеріалом, вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає відповіді на поставлені питання, однак із суттєвими помилками на одне або обидва питання.
100 - 120	Виставляється, якщо абітурієнт відповів на обидва або три екзаменаційні питання, із значними помилками на ці питання. Відповіді характеризуються недостатньою системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття, можливо із суттєвими неточностями. Абітурієнт недостатньо володіє навчальним матеріалом, не завжди вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, дає відповіді на поставлені питання, однак із категоріальним апаратом, дає відповіді на поставлені питання, однак із суттєвими помилками на одне або обидва питання.
0 - 99	Виставляється, якщо абітурієнт не відповів на всі екзаменаційні питання. Відповіді характеризуються відсутністю системністю, обґрунтованістю, повнотою розкриття. Абітурієнт не володіє навчальним матеріалом, не вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, не дає правильних відповідей на поставлені питання. Абітурієнт нічого не відповів на екзаменаційні питання.